

JIŘÍ JUST

Očima českého zpravodaje
žijícího již 19 let v Moskvě

TOHLE JE RUSKO

nastole

Tohle je Rusko

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Jiří Just

Tohle je Rusko – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Jiří Just

TOHLE JE RUSKO

Očima českého zpravodaje
žijícího již 19 let v Moskvě

Rodnému městu

Úvod

Svoboda je lepší než nesvoboda. Tato slova pronesl několik měsíců před svým zvolením na prezidentský post Dmitrij Medveděv. Z dnešní perspektivy působí úsměvně. Heslo i samotný ruský exprezident. Medveděvův přerod z naděje Ruska, která měla ruské společnosti přinést uvolnění po osmi letech vlády Vladimira Putina, ve válečného jestřába, v posledních letech značně nevybíravým slovníkem vyhrožujícího jaderným bombardováním, tak trochu ilustruje soudobé Rusko.

Začínat knihu o Rusku slovem svoboda může vypadat poněkud odvázně. Anebo zvláštně. Země válčící pátým rokem proti Ukrajině jednoznačně svobodná není. Ruský režim zkraje samotné agrese utáhl společnosti šrouby takřka na maximum. Rusům místo svobody nabídl iluzi normality: byli umístěni do pomyslné bubliny, která je původně chránila před válečnými výjevy – pokud si nepřáli opak, dávala jim pocit bezpečí a neomezeného konzumu.

Zlom přišel v roce 2026. Cesty ruského státu a společnosti se začaly rozcházet. Režim začal směřovat k totální kontrole nad společností. V ruské společnosti, rozladěné novou realitou, začala bublat nespokojenost s vládou. Přičemž určitá část Rusů se čím dál více obrací k sovětské minulosti jakožto alternativě současného režimu.

Do popředí se tak vrátil věčný spor o svobodu mezi ruským státem a společností. Tento spor je ústředním motivem mé knihy. Nikoliv však z filozofického hlediska. Polemiku o (ne)svobodě ruské duše s chutí přenechám váženějším autorům. Tato kniha je o příbězích. Sto let starých i z našich časů. O Rusech, ale i o Čechách, kteří svůj osud spojili – nakrátko nebo navždy – s Ruskem.

Jednu kapitolu jsem věnoval také Ukrajincům v Rusku. Jak ruskou propagandou využívání Ukrajinci rychle narazili na limity ruské svobody. Tento náraz jsem mohl pozorovat, dá se říct, na vlastní oči a zblízka. Znal

jsem je ze zákulisí takzvaných politických show, během jejichž natáčení na nás mířily stejné kamery. Měli jsme korektní vztahy. Museli však z Ruska zmizet. Jsou tu ošem i Ukrajinci, kteří nemohli překonat filtraci na ruské hranici a byl jim odepřen vstup do Ruska. I navzdory tomu, že v zemi Vladimira Putina žili a mají rodiny.

Co se dá považovat za poslední baštu svobody? Troufnu si říct, že intimní život. Cenzuru médií, omezení politické konkurence – to vše prostý obyvatel nemusí pociťovat. Pokud však stát začne společnosti lézt doslova do postele, zbořil poslední hradbu svobody. Dobře to ilustruje přerod uvolněného sovětského Ruska s nudistickou pláží na dohled Kremlu do Stalinova totalitního Sovětského svazu, který svým terorem způsoboval lidem intimní problémy. Vymáhání v současném Rusku dodržování takzvaných tradičních hodnot se neslučuje s postoji ruské většinové společnosti. A beze sporu se dá považovat za okrajování svobody: jak se chovat, co číst nebo co manifestovat.

Mezi roky 2025 a 2026 docházelo v Rusku k prudkému omezování digitální svobody. Ruský režim vyhlásil kruciátu populárním internetovým platformám a následně začal omezovat i mobilní internet. Rusové, zvyklí využívat všemožné služby digitálního světa, byli zaskočeni. Museli se, i za cenu nepohodlí, naučit, jak blokaci obcházet. Touha svobodně komunikovat navzdory restrikcím režimu není v Rusku nová. V dobách Sovětského svazu posloužil jako nástroj svobody dráták.

Rusko, Češi, svoboda. Slova, která by si mohla na první pohled odporovat. Přesto se řada Čechů vydávala do Ruska – carského, posléze Sovětského svazu – z touhy po svobodě a lepším životě. Chtěli žít ve spravedlivějších poměrech oproti těm, které panovaly v českých zemích. Nemalý počet Čechů se ve třicátých letech minulého století dostal do soukolí stalinských represí. Gulag, vyhnanství i popravy. Česká komunita byla tehdejší režimem cíleně decimována. Těžkému osudu se nevyhnula ani česká manželka vysoce postaveného sovětského papaláše.

Dvě strany fronty, společná touha po svobodě. Otec dobrého vojáka Švejka Jaroslav Hašek hledal v Rusku svobodu, stejně jako českoslovenští legionáři, kteří se chtěli dostat do své vlasti skrz tisíce kilometrů nehostinné země vtažené do víru občanské války.

Pokud je Hašek v Rusku považován za „jejich“ a takříkajíc za živý symbol Česka, který navíc nechtě pomáhal Sovětskému režimu agitovat proti nacistickému Německu, k Čechům bojujícím proti bolševikům se

Rusové stavějí spíš negativně. A i doposud jsou nelichotivě označováni jako Běločeši, „bílí Češi“.

Českoslovenští legionáři jsou vnímáni nejen jako podpora bílého hnutí, ale i jako zástupci cizích interventů a nositelů nesvobody. A také loupežníků. V zemi stále panuje přesvědčení, že původně carův zlatý poklad si českoslovenští legionáři během své anabáze Ruskem přivlastnili.

Knihu uzavírají dva velké rozhovory. S velvyslancem České republiky v Rusku Danielem Koštovalem a s podnikatelem Tomášem Navrátilém. Koštoval reflektuje vztahy mezi Českem a Ruskem, včetně nutnosti mít diplomatické vztahy se zemí, s níž jsme v nepřímé konfrontaci a která nás nepokrytě považuje za nepřítele. To alespoň platí pro rok 2026. A protože v Moskvě působil i na začátku tisíciletí, porovnal, jak se Rusko za dvacet let změnilo.

Podnikatel Navrátil žije v Rusku bezmála dvě dekády. Do země odjel dobrovolně, za lepším. Za svobodou. Viděl v Rusku potenciál. A skutečně se může pochlubit neobvyklou kariérou. Dělal vrcholového manažera v legendární automobilce Kamaz. A poté začal budoval sto kilometrů od Moskvy malý český ostrůvek. Jak jinak než s pravým českým pivovarem. I na Navrátila však začal doléhat sílící tlak ruského režimu na tamní společnost.

Svoboda má v Rusku mnoho podob. Tato kniha je svým způsobem kaleidoskop příběhů vzdoru prostých lidí a snahy režimu střípky svobody setřást a sestavit z nich fádňní vzor. A také ukázkou, že v Rusku mají dějiny tendenci se opakovat. Přičemž v ruském případě beze sporu platí i Marxův výrok, že se dějiny opakují poprvé jako tragédie, podruhé jako fraška.

Doufám, že tato kniha vám přiblíží Rusko z trochu jiného, možná zajímavějšího úhlu. Není obhajobou ruské většinové společnosti nebo nedejbože ruského režimu. Má být popisem událostí a jevů, k nimž často nemusejí z různých důvodů česká média obracet pozornost. A jsou i odrazem některých mých zážitků a pozorování v zemi, kde žiji už 19 let.

Ostrov versus SSSR

Zazvonil konec a pohádky je konec. Bezmála pět let od rozpoutání ruské agrese proti Ukrajině trvalo, než obyvatelé Půlnočního království cara Vladimíra přišli o iluzi normálního života, kterou jim od začátku tisíciletí distribuoval vládní režim. Rusové se musejí vypořádat s tím, že ruský stát přestává odpovídat na jejich potřeby. Neslibuje žádnou budoucnost. Neslibuje nové a lepší Rusko vzešlé z války. Odmlčel se.

Rok 2026 se stal mezníkem. Rusko nepostihl ekonomický kolaps – tamní hospodářství stále funguje. Ruský režim se neotřásá v základech – v ulicích ruských měst neprobíhají protesty navzdory zesilování restrikcí. Ruská armáda i nadále bombarduje ukrajinská města a na některých úsecích ukrajinské fronty se pomalu pohybuje vpřed. To vše platí alespoň pro první polovinu roku 2026.

Rozhodně však nelze tvrdit, že je v Rusku všechno v pohodě. Pod povrchem iluze idylky bublají systémové problémy, které se čas od času spontánně derou na povrch. Souběžně s tím se mění vztah ruského režimu ke společnosti. Rozchází se s očekáváním Rusů. Kreml usiluje o upevnění kontroly nad zemí a k jejímu dosažení používá kontroverzní kroky, které rozhodně nejsou po gustu občanům země. A naopak Rusové usilují o zachování životní úrovně, spravedlivého vztahu se státem a bezpečí orwellovského dozoru.

V roce 2026 si ruská společnost skutečně uvědomila tíhu války, kterou rozpoutal režim Vladimíra Putina proti Ukrajině. Došlo k tomu v roce, kdy se objevují signály z Evropy o nutnosti zahájit dialog s Moskvou, a v období, kdy dochází k oslabování některých sankcí proti ruským sportovcům. Což by se dalo považovat za předzvěsti, že si mezinárodní společenství přejí vykročit směrem k normalizaci vztahů s Ruskem.

Úleva v srdcích a myslích Rusů, že přežili tvrdou ostrakizaci, nenastává. Musejí čelit strategii na vyloučení z jim přirozeného světa připravené vládním režimem. O níž Kreml nechce nijak diskutovat.

Často se zmiňuje, že v Rusku existuje nepsaná společenská smlouva mezi Kremlem a ruskou společností. Podoba této smlouvy v ruském případě není základem státu, tak jak si to v 18. století představoval francouzský filozof Jean-Jacques Rousseau. Demokracie je z dohody vyškrtuta jako irelevantní. Ruská společenská smlouva legitimizuje vládní režim a ten na oplátku společnosti dává jasnou perspektivu. Rusové vědí, co mají od Kremlu čekat a jaké možnosti v systému mohou mít. Respektive věděli, co mohli čekat, než se změnila pravidla hry.

Od začátku nového tisíciletí do února 2022, kdy došlo k ruskému vpádu na Ukrajinu, se společenská smlouva mezi vládou a ruskou společností postupně měnila. Slib blahobytu a růstu životní úrovně se transformoval do slibu o ochraně před vnějším, ale i vnitřním nebezpečím – která propaganda často dokázala zdatně provázet.

Zkraje vlády Vladimira Putina společenská smlouva zcela odpovídala požadavkům ruské společnosti. Rusové po 90. letech bohatých na společenské, ekonomické, ale i politické otřesy – rozpad SSSR, malá občanská válka v centru Moskvy na přelomu září a října 1993¹, konflikty na Kavkaze, privatizace státu skupinou oligarchů – toužili chaotickou nejistotu nahradit stabilitou.

Ruská společnost akceptovala – a do jisté míry i zprvu vítala – posílení státní moci na úkor omezení politických svobod a svobody tisku výměnou za stabilní rozvoj a postupné zvyšování životní úrovně. Putinův režim je nepodvedl. Ruský stát koncentroval svou moc na všech úrovních. A to i pod zvláštními argumenty.

Například po teroristickém útoku na školu ve městě Beslan v severokavkazské Severní Osetii v září 2004 byly zrušeny přímé volby gubernátorů všech ruských regionů a smíšený volební systém ve volbách do dolní komory ruského parlamentu Státní dумы. To vše pod záminkou, aby vláda mohla předcházet krizovým situacím. Později se ukázalo, že tyto změny měly pramalý vliv na krizové situace, ať si pod nimi Kreml představoval cokoli. Spíš zamezení, aby protivládní opozice posílila své pozice. Obojí se později vrátilo, když Kreml dostatečně upevnil svou moc. Přímé volby gubernátorů se ve většině ruských regionů znovu konaly o osm let později, smíšená volba ruských poslanců byla opět obnovena v roce 2016.

Rusové na argument Kremlu o „předcházení krizovým situacím“ přistoupili. Jejich životní úroveň skutečně stoupala. Výrazně se začal snižovat počet Rusů žijících pod prahem chudoby. Jak ukazuje statistika², pokud v roce 2000 žilo v chudobě 29 procent populace Ruska, o osm let později bylo Rusů bojujících s nouzí lehce nad 13 procent. Právě rok 2008 je z hlediska ruské ekonomiky klíčový.

Hrubý domácí produkt se takřka zdvojnásobil, přímé zahraniční investice vzrostly ze 14,3 miliardy dolarů v roce 2001 na 121,1 miliardy dolarů v roce 2007 a rubl výrazně posílil. Dolary získané díky těžbě ropy stabilně doplňovaly rozpočet a podporovaly hospodářský růst. Cena ropy se zvýšila z 12 dolarů za barel v roce 1998 na 27,3 dolaru v roce 2003 a poté začala ještě výrazněji růst. Do poloviny roku 2008 dosáhla téměř 150 dolarů za barel.

Jak uvedl³ Sergej Gurijev, tehdejší hlavní ekonom Evropské banky pro obnovu a rozvoj, rostoucí ceny ropy představovaly třetinu až polovinu tempa růstu Ruska za toto desetiletí. Příliv příjmů z prodeje komodit umožnil zvýšení výdajů federálního rozpočtu ze 14 procent HDP v roce 1999 na 18,3 procenta a radikální snížení veřejného dluhu – z 92,4 procenta HDP v roce 1999 na 7,5 procenta v roce 2008.

Bez nadsázky se dá říct, že během prvních funkčních období Vladimira Putina se Rusové skutečně měli nejlépe za celou dobu existence ruského státu, počínaje carskou nadvládou.

Plná lednice, západní automobil na splátky a dovolená v Turecku nebyly jedinou součástí nepsané společenské smlouvy mezi ruskou společností a vládou. Kromě ekonomického růstu režim dokázal občanům distribuovat hrdost. Rusové se znovu nemuseli cítit ponížení slabostí vlastního státu a hospodářství ani úpadkem do mocenské bezvýznamnosti. Mohli se hrdě hlásit ke své vlastní zemi, kterou i na Západě začali respektovat víc než v 90. letech. I pro tento pocit byla majorita ruské společnosti ochotna postoupit uvnitř Ruska část svých svobod.

Společenská smlouva mezi ruským státem a většinovou společností se začala přepisovat v roce 2014. Jde o klíčový rok. Pod tlakem událostí, jež se v něm uskutečnily – vítězství ukrajinské tzv. revoluce důstojnosti, ruská anexe ukrajinského poloostrova Krym, ruské zapojení do konfliktu na východě Ukrajiny –, začal ruský režim dávat větší akcent na bezpečnost. Bezesporu mu k tomu pomohlo opětovné výrazné

zlepšení ekonomické kondice v roce 2013, ale také celospolečenská euforie po obsazení Krymu.

Mezinárodní ostrakizace, sankce uvalené na Rusko, jak v souvislosti s anexí ukrajinského poloostrova, tak se zapojením Moskvy do konfliktu na východě Ukrajiny a sestřelením (pro)ruskými silami, umožnily Kremlu adaptovat smlouvu s ruskou majoritou ve prospěch posílení bezpečnosti a obrany před vnějšími hrozbami. Přitom ruský stát nepožadoval, aby Rusové slevili ze svých ekonomických požadavků.

Právě tehdy začíná vznikat iluze normálního života, která vydržela do roku 2026. Na podzim 2014 se objevila akce Móda říká sankcím ne. Během ní v centru Moskvy aktivisté lidem nabízeli, aby si vyměnili svá trička za svršky s hláškami jako „Topol se sankcí nebojí“ či „Sankce? Iskanderům jsou pro smích“ s odkazem na ruské balistické rakety. Tyto ironické hlášky vyjadřovaly obrannou reakci na první závažnější západní sankční tlak vůči Rusku. Měly signalizovat, že Rusko zná odpověď na západní restriktce, Rusové jsou v bezpečí a jejich vojenská síla Západu skutečně nahání strach.

Za pomyslný vrchol kontraktu státu a ruské společnosti o zajištění bezpečnosti se dají označit tvrdá proticovidová opatření. Během pandemie covidu-19 ruská vláda nařídila na jaře 2020 přísnou a totální izolaci, trvající bezmála měsíc a půl. Ruská metropole byla uzavřena a pohybovat se po ní dalo jen se zvláštní propustkou. Byly dočasně zrušeny mezinárodní lety, doprava mezi některými ruskými regiony byla také omezena. Rusové to však bez výrazných protestů akceptovali. Ruský stát jim mohl sdělit, že se postará o jejich bezpečnost v období covidové nejistoty. Zároveň, za přísných pandemických opatření, režim nechal změnit ústavu a umožnil Vladimíru Putinovi vládnout minimálně do roku 2036. Přirozeně pro blaho ruské majority.

Covid odezněl souběžně s rozpoutáním ruské války proti Ukrajině. V Rusku tomu říkají zázrak. Ozbrojený konflikt proti sousednímu státu však nemohl neposunout společenskou smlouvu v zemi o další milník. Pro ruskou společnost šlo o válku nečekanou a její vyhlášení bylo pro mnohé Rusy šokem. Nicméně pouze nepočetná menšina vnímala válku jako explicitní porušení dohody mezi ruským státem a společností. Svůj nesouhlas vyjádřila demonstracemi proti konfliktu či úprkem do zahraničí.

Ruský režim konflikt přiměl k zásadním krokům. Zesílil akcent na bezpečnost prostřednictvím rozšíření restriktcí a represí nejen proti

politické opozici, ale i osobám se společenským dosahem veřejně projevujícím „alternativní názor“ na válku či dění v zemi. Tato menšina plovoucí proti proudu byla ze společenské dohody vyloučena. Prostřednictvím udílení cejchu zahraničního agenta byly nežádoucí osoby vylučovány z veřejného života a nuceny k emigraci, další, především vlivní opozičníci, byly posílány na dlouhá léta do vězení za diskreditaci armády.

Vypuzení protisystémové menšiny ze země nebyl finální trest. Ruský stát chtěl své odpůrce potrestat stůj co stůj – i když na ně nemohl fyzicky dosáhnout. Začátkem června 2026 Vladimir Putin podepsal zákon, podle něhož ruské soudy mohou vést procesy v nepřítomnosti proti ruským občanům v zahraničí, kteří jsou obviněni z diskreditace ruské armády, zneužívání svobody tisku (opravdu to tam je!), podněcování k nenávisti či z propagace nacistických symbolů. Soudy jim mohou za účelem výběru pokut v Rusku zabavovat majetek a bankovní účty.

„Jde o ochranu zájmů naší země. Ti, kteří odešli a nadále škodí Ruské federaci urážlivými výroky o ruských obráncích nebo zdiskreditují naši zemi, se po přijetí zákona mohou ocitnout bez majetku,“ sliboval šéf Státní dumy Vjačeslav Volodin.⁴

Režim zároveň posiloval iluzi normálního života. Rusům bylo, navzdory tvrdým západním sankcím a výrazné konzumní izolaci, vládou umožněno takzvaným paralelním dovozem přes třetí země nakupovat jejich oblíbené iphony, oblečení, kabelky či piva. Válku, v níž se Rusko brání podle propagandy agresi Západu, delegoval režim výhradně televizi.

Ruský režim ohradil Rusy od války a distribuoval jim obraz vítězného tažení (zjevně neodpovídající realitě). A zároveň jim nabídl možnost: pokud se chcete stát účastníky této historické události srovnatelné s hrdinskými činy vašich prarodičů během druhé světové války, můžete jako dobrovolníci vstoupit do armády či různých přidružených vojenských uskupení. Pouze jednou za první roky války byl tento obraz konfrontován s realitou, když byla na podzim 2022 vyhlášena částečná mobilizace. Nalomení iluze normálního života s válkou kdesi na pozadí mělo výraznou společenskou reakci. Z Ruska uprchly stovky tisíc mužů.

Podobná reakce, případně deziluze překvapivě nenastala během dalších krizí, které Rusko zažilo. V červnu 2023 došlo ke vzpouře žoldnéřů Wagnerovy skupiny⁵ s obsazením jihoruské metropole Rostova na Donu a ozbrojenými střety s ruskou armádou během přesunu wagnerovců

směrem k Moskvě. V srpnu 2024 ukrajinské síly podnikly výpad do ruské Kurské oblasti, jejíž menší část dokázaly kontrolovat do dubna 2025.

Důvod slabé reakce ruské majority na tyto krizové okamžiky opět může spočívat v iluzi normálního života. Většina Rusů se tyto události napřímo nedotýkaly. Obyvatelé Ruska si žili překvapivě dobře. Jak v polovině května 2026⁶ uvedl místopředseda ruské vlády Alexandr Novak, reálné příjmy Rusů v období mezi lety 2023 až 2025 vzrostly o více než 26 procent. Celkový růst příjmů byl podle Novaka poháněn mzdami, sociálními dávkami, příjmy z podnikání a příjmy z majetku. Reálné mzdy se během tohoto období zvýšily o téměř 24 procent.

Rusko v prvních válečných letech s jistou nadsázkou připomínalo „ideální“ svět z animovaného filmu *LEGO příběh*. Rusové se také probouzeli s písni Všechno je tu boží na rtech. Nízká nezaměstnanost, vysoké výplaty, konflikt na Ukrajině šlo ignorovat, sankcím se prostí lidé přizpůsobili, regály v obchodech byly plné.

„Fatamorgánové“ idylky byly ve skutečnosti maskované projevy blížící se krize. Rusko zaplavila stejně nečekaně jako dočasný růst válečného blahobytu. Tento přechod dobře ilustrují oslavy ruských Velikonoc. Pascha, jak se rusky nazývají, je u Rusů mimořádně oblíbená. Patří do první trojky nejpopulárnějších svátků v Rusku, společně s oslavami konce druhé světové války 9. května a Nového roku z 31. prosince na 1. ledna. Mezi náboženskými svátky stojí na vrcholu žebříčku. S pravoslavnými Velikonocemi je spojena řada rituálů, religiálních i stravovacích.

Jak na jaře 2026 uvedla ruská média s odkazem na analýzu tuzemského operátora elektronické evidence tržeb Platforma OFD, Rusové v roce 2026 nakupovali na Velikonoce zboží v levnějším cenovém segmentu. Přesto průměrná cena velikonočního košíku byla vyšší než v předchozím roce. A výrazně vyšší než před válkou.

Přitom v roce 2025 přišli analytici Platformy OFD s mnohem optimističtější zprávou. „Zaznamenaný růst kupní síly Rusů v letošním roce (2025) se přímo promítl do struktury velikonočních nákupů. Spotřebitelé stále častěji volí zboží vyšší cenové kategorie, což potvrzuje rostoucí průměrná cena svátečního zboží. Tradice oslavovat Velikonoce je pro mnohé Rusy důvodem ke štědrějšímu utrácení,“ uvádí analytika.⁷

V roce 2026 se ruský režim propadl do krize, která nebyla způsobena pouze zhoršením ekonomické situace, ale i jednostranným odstoupením od společenské smlouvy. A to bezesporu zaskočilo Rusy zvyklé na plnění

záruk ze strany státu. Stát změnil pravidla hry, aniž by vysvětlil důvod a jakou výhodu to přinese společnosti.

Došlo ke kumulaci negativních vlivů. Ruské hospodářství začalo uvažovat a nevzpružil ho ani dočasný růst ceny ropy kvůli konfliktu Spojených států a Izraele s Íránem, který vyústil v blokování logisticky důležitého Hormuzského průlivu. Rusové po tučných letech začali mít hlouběji do kapsy. Životní úroveň obyvatel země se začala snižovat. Ruský stát současně zavedl vyšší daně a poplatky, aby naplnil státní kasu, což Rusům na náladě nepřidalo.

Ruský stát nejenže nemohl zaručit iluzi normálního života, přestal garantovat bezpečnost. Ukrajině se podařilo podstatně zvýšit počet a pravidelnost dronových útoků do ruského vnitrozemí. Iluze, že ukrajinské bezpilotní stroje útočí pouze omezeně v příhraničí, padla. Geografie útoků se rozšířila o více než tisíc kilometrů od fronty. A přestože cílem byla primárně energetická infrastruktura, nálety mířící na ruská města vyvolávaly v Rusech obavy. O vlastní život, ale i o ekologické následky útoků. Pro reputaci režimu byl problematický samotný fakt, že se ukrajinské drony nedařilo efektivně zastavit a dosahovaly, často opakovaně, svých cílů. Válka přestala být pouhou televizní propagandou vítězství ruských zbraní, přiblížila se k domovým prostých Rusů.

Zdá se, že zesilování omezení se přiblížilo ke své hranici. Ta byla znázorněna blokadou populárních komunikačních aplikací WhatsApp a Telegram, ale i samotného mobilního internetu. Výpadky internetu se na přelomu let 2025 a 2026 staly pravidelným jevem. Docházelo k nim nejen v oblastech hraničících s Ukrajinou, ale i v Moskvě a Petrohradě, nebo dokonce na druhém konci Ruska, na dálněvýchodní Kamčatce. Rusové zásah do své digitální svobody brali mnohem citlivěji než omezování jiných svobod.

Ruská vláda přitom stále trvala na dodržování společenské smlouvy a od Rusů vyžadovala loajalitu. Poskytnout většinové společnosti ochranu a jistoty však odmítala nebo nedokázala. Režim Vladimira Putina podlehl jakési hluchotě, která krizi mezi státem a společností akcentovala.

Tato krize se odrazila v sociologických průzkumech. Vladimir Putin i ruská armáda začali přicházet o jednoznačnou podporu ruské společnosti. Ukazuje to například dotazování z dubna 2026 provedené ruskou nezávislou agenturou Levada Centr.⁸

„Většina stále podporuje působení ruských ozbrojených sil, celých 69 procent (dotázaných). Toto číslo však za poslední rok kleslo o 11 bodů. Podíl těch, kteří je nepodporují, vzrostl do 21 procent, což je o 8 procentních bodů více než v květnu loňského roku. Zatím se nejedná o politický zlom, ale o zjevnou erozi mobilizačního konsenzu. Společnost se neobrací ostře proti vládě, ale část voličů se od bezpodmínečného souhlasu vzdaluje,“ interpretuje výsledky⁹ Ilja Graščenkov, ruský politolog a ředitel Centra pro rozvoj regionální politiky.

Na jaře 2026 ruské sociologické společnosti detekovaly pokles podpory Vladimira Putina v ruské společnosti. Průzkumy agentury Levada Centr nebyly výjimkou. Dlužno dodat, že se nejednalo o zásadní či prudký pokles. Putinovo postavení ve společnosti ohroženo nebylo. Jednalo se však o trend odrážející „blbou náladu“ v ruské společnosti.

„Hodnocení prezidenta tento obraz doplňuje. Vladimir Putin zůstává nespornou postavou. Pokud by se příští neděli konaly volby, 49 procent respondentů by ho volilo. Všichni ostatní politici jsou na úrovni jednoho procenta nebo pod ním. Důležité je, že v únoru 2024 toto číslo dosáhlo 68 procent. Jinými slovy, vrchol mobilizace je pryč. Osobní dominantní síla zůstává, ale již se nerovná předchozímu emocionálnímu vzestupu.

Politicky to neznamená růst klasické opozice, ale spíše rozšíření šedé zóny. Někteří lidé nehledají nového vůdce a nejsou připraveni na otevřené protesty, ale emocionálně se distancují od současné agendy. Úzkost v ruské politice se často nepromítá do vzpoury. Mění se v únavu, mlčení, vyhýbání se zprávám, touhu po jednáních a očekávání, že vláda sníží tlak,“ popisuje ruský expert.

Vláda v první polovině roku 2026 nečelila protisystémovým protestům. Rusové nepožadovali její demontáž. Majorita v ruské společnosti i navzdory průzkumům byla k Putinovi loajální. Chtěla, aby „ti v Kremlu“ uslyšeli zpětnou vazbu na situaci v zemi. Aby byla obnovena vzájemně výhodná společenská smlouva.

Překvapivě se však mezičlánkem v komunikaci společnosti s režimem nestali klasičtí zástupci zájmů lidu. Systémové politické strany v Rusku plní role stafáže. Brblat vůči některým krokům vlády mohou, dělají to zejména komunisté, ale jsou kontrolováni Kremlem a jejich budoucnost na Kremlu závisí. Na tvorbu legislativních pravidel mají nízký vliv. A stejně nízký vliv mají v artikulaci klíčových problémů tak, aby vláda reagovala ve prospěch společnosti.

Odbory v soudobém v Rusku hrají ještě menší roli než politické partaje. Jejich původní kořeny vedou k největší sovětské stávce horníků v roce 1989, která zasáhla všechny uhelné regiony rudé říše, od nyní ukrajinského Donbasu po ruský dálnévýchodní ostrov Sachalin. Síla tehdejších státem nekontrolovaných odborů byla taková, že po rozpadu SSSR byl jejich představitel jistou dobu za vlády Borise Jelcina členem bezpečnostní rady státu. Už v 90. letech však byl politický vliv odborů omezován. Například bylo legislativně omezeno právo na stávkou. Zastřešující odborové organizace byly na začátku druhého desetiletí integrovány do mocenské vertikály. V současné době spíš plní funkci obdobné československému ROH. Jak ukazují sociologické průzkumy¹⁰, odbory se nyní mezi Rusy těší nízké popularitě. Důvěřuje jim pouze třetina obyvatel země.

S rozpoutáním války proti Ukrajině se v ruském mediálním prostředí objevil fenomén válečných blogerů, nebo jak jsou také označováni Z-blogerů. Písmo Z není náhodné, má přímou souvislost s ruským vpádem do sousední země. Tímto písmenem nebo písmenem V se označovala ruská vojenská technika, která v únoru 2022 táhla na ukrajinská města.

Skupina válečných blogerů je nesourodá. Tvoří ji jak zkušení váleční reportéři ruských prokremelských médií, jako například Jevgenij Poddubnyj z televizního kanálu Rossija 1, Alexandr Koc či Dmitrij Stěšin z listu *Komsomolskaja pravda*, Semjon Pegov z projektu WarGonzo, tak neprofesionální analytici, kupříkladu Jurij Podoljaka, Boris Rožin aka Colonelcassad, ale rovněž i aktivní či neaktivní vojáci, případně prováleční aktivisté – za zmínku stojí Michail Zvinčuk stojící za projektem Rybar či Roman Aljochin, který byl na podzim 2025 označen ruským ministerstvem spravedlnosti za zahraničního agenta.

Jejich popularita u lidí, kteří byli a jsou nějakým způsobem zainteresováni do války – přímo se jí účastní, účastní se jí jejich příbuzní, faní ruské armádě, pomáhají ruské armádě –, byla vyvolána i tím, že ruská propaganda nedávala jasné informace o průběhu konfliktu. Zprávy proválečných blogerů, převážně na síti Telegram, se staly doplněním propagandy, jejím mladším bratrem se silnějším dosahem, zejména mezi publikem okolo 30 a 40 let.

Z-blogeréři jsou státem respektovaná skupina. Často se o nich hovoří jako o alternativní občanské společnosti. Alternativní nikoliv vůči státu, ale vůči klasickým neziskovým organizacím či lidskoprávním spolkům, které jsou ruským režimem potlačovány. Jejich „občanská aktivita“ se

projevuje nejen doplňováním propagandy, ale i tím, že organizují různé sbírky na podporu ruských ozbrojených sil a dokážou od svých sympatizantů vybrat stovky milionů rublů. Ruský režim proválečné blogery legitimizoval v polovině června 2023, když se s nimi Vladimir Putin setkal přímo v Kremlu.

Přitom do války „zainvestovaní“ blogeri či příslušníci ruských ozbrojených sil velice ostře kritizují poměry v Rusku a utahování šroubů – mimořádně se jich dotkly restrikce vůči síti Telegram, oficiální zákaz dovozu komunikačního systému Starlink, rigidní a striktně vertikální systém nejen v souvislosti s armádou. Politické ambice však (nebo právě proto) nemají.

Jejich kritika spočívá v dílčích momentech. Kritizují nešvary ruského systému, civilního i armádního, jakmile ale nastává situace kritická pro ruský stát – mobilizace, již zmiňovaná vzpoura wagnerovců či ukrajinský vpád do ruské Kurské oblasti –, prováleční blogeri stojí rozhodně za režimem. A to aktivně. Přestože například kritizují zbytečné obětování ruských vojáků při takřka sebevražděných útocích na ukrajinské pozice, na svých sociálních sítích šíří reklamu náboru do armády. A někteří, jako třeba novináři Alexandr Sladkov či Alexandr Simonov, vstoupili do ozbrojených sil a jsou živou rekrutační reklamou. V Rusku není žádný Navalnyj¹¹ v modrém baretu a tělnašce.

Je nutné dodat, že ruský režim reaguje na kritiku proválečných bloggerů s nečekanou řevnivostí. V polovině května 2026 ruská rozvědka SVR uvedla¹², že za komentáři namířenými proti vládě stojí... Ukrajina. Kyjev měl údajně nakupovat proválečné a patriotické telegramové kanály, jejichž prostřednictvím chtěl destabilizovat situaci v Rusku.

Připadá mi takřka neuvěřitelné, že by nějaký proválečný blogger prodal svůj telegramový kanál Ukrajincům nebo psal příspěvky za ukrajinský bakšiš. Zpráva ruské rozvědky naznačuje něco jiného. Ruský režim se zjevně obává, že by proválečné kanály mohly mobilizovat aktivní část ruské společnosti proti Kremlu. A proto Z-bloggerům vyslal jasný signál: jejich kritika poměrů v zemi může být vnímána jako informační diverze ve prospěch nepřítele.

Dá se předpokládat, že významní prováleční blogeri tento signál dokážou přecítit a utlumí, přinejmenším dočasně, své výhrady vůči režimu. Kvůli tlaku shora a kvůli tomu, že Z-blogeri mají úzce zaměřené publikum a primárně se soustředí na válku, což na majoritu působí spíš

odtažitě, nemohou aspirovat na pozici mezičlátku mezi ruskou společností a státem.

Faktorem, který tyto vlivné mediální osobnosti diskvalifikuje, je právě jejich válečný fundamentalismus. Přesvědčení, že válka se musí vybojovat do vítězného konce, do plápolajících trosek Kyjeva a ruských vojáků vyvěšujících vlajku na radnici v západoukrajinském Užhorodu. Vítězství, nebo smrt. Válkou unavená ruská společnost tuto vizi, která by oddálila návrat do „normálního“, civilního života a přinesla jen ztráty, ekonomické i lidské, není ve své většině ochotna aktivně podpořit. Proto i osobnosti spojené s válkou mají malou šanci stát se hlasem společenské majority.

Uměle naroubovat účastníky takzvané zvláštní vojenské operace do politického systému se snaží naopak Kreml. Prostřednictvím projektu Čas hrdinů (Vremja gerojev) chce zapojit navráťvisi se vojáky z fronty do řízení státu. Veteráni ukrajinské války absolvují zvláštní kurzy pro práci ve státních orgánech, vedení obcí nebo státních podnikách.

Jde o jeden z řady personálních projektů prvního náměstka šéfa administrativy ruského prezidenta Sergeje Kirijenka pro efektivní řízení státu a nasazení Kremlem speciálně vybraných lidí do státní správy, politiky či byznysu. Kromě Času hrdinů existují také programy Lídři Ruska, Škola gubernátorů nebo Škola starostů.

Jak zároveň tvrdí ruští experti, projekt má rovněž posloužit jako stimulace pro dobrovolníky. Má jim naznačovat, že až se vrátí z války, čeká je závratná politická kariéra. Vladimir Putin označoval účastníky takzvané zvláštní vojenské operace za novou elitu země. „Pravou elitou jsou všichni, kdo slouží Rusku: dělníci a bojovníci, spolehliví, osvědčení, chvályhodní lidé, kteří prokázali svou loajalitu Rusku v praxi,“ nechal se ruský lídr slyšet koncem února 2024.¹³

Masivní přerod vojáků do nové elity však v Rusku neprobíhá. Pouze menší počet absolventů Času hrdinů získal skutečně významné posty v systému. Řadu veteránů čeká – jako úlitba – přinejlepším „flek“ v obecním či regionálním zastupitelstvu. A to k nevoli lokálních elit, které navrátilci připravují o jejich funkce.

Pro ilustraci. V září 2026 proběhly volby na několika úrovních. Celostátní do Státní dумы, regionální do zastupitelstev měst a oblastí. Státostrana Jednotné Rusko pořádala před hlasováním primárky. O místo na kandidátce do Státní dумы usilovalo 4 374 zájemců, pouze 12,2 procenta působilo v takzvané zvláštní vojenské operaci proti

Ukrajíně. Do regionálních zastupitelstev se chtělo od kremelské partaje dostat 10 973 zájemců, pouze 5 procent bojovalo na Ukrajině. A nakonec do městských zastupitelstev v barvách Jednotného Ruska chtělo 1 586 zájemců. Veteránů ukrajinské války bylo lehce nad 6 procent.

Účastníci války proti Ukrajině v primárkách o místo na kandidátce Jednotného Ruska do Státní dumy zvítězili v 19 regionech. Konkrétně například v Bělgorodské oblasti, Kurské oblasti, Moskevské oblasti či na Ruskem okupovaných územích – Doněcké oblasti, Chersonské oblasti či Záporoží. Jejich vítězství však automaticky neznamená, že mají jisté místo v dolní komoře ruského parlamentu.

Dá se říct, že prvním účastníkem projektu Čas hrdinů, který to dotáhl v mocenské hierarchii poměrně vysoko, se stal poslanec Státní dumy a někdejší starosta jihoruského Krasnodaru Jevgenij Pervyšov. Po vyhlášení mobilizace na podzim 2022 jako dobrovolník vstoupil do kontroverzní jednotky aktivních záloh Kaskad. Na ukrajinské frontě si vybojoval Řád za odvalu. Zkraje listopadu 2024 se stal gubernátorem Tambovské oblasti.

Účastníci kremelského programu, alespoň jak uvádějí ruská média, se měli dostat do administrativy ruského prezidenta – například Arťom Žoga je Putinův zvláštní představitel na Urale, tři byli jmenováni senátory, do vedení novodobého Pionýra Hnutí prvních (Dviženiye pervych) byl jmenován rovněž veterán ukrajinské války.

V květnu 2026 dostala nového gubernátora Bělgorodská oblast. Ruský region je enormně postižen ukrajinskými útoky a ozvěnami války. Šéfem oblasti se stal absolvent Času hrdinů generálmajor Alexandr Šuvajev, který jako velitel výsadkového pluku byl vyznamenán řádem Hrdina Ruska za účast ve válce proti Ukrajině.

Osobně znám někdejšího úředníka z ruského ministerstva obrany, který se díky tomuto kremelskému programu dostal na radnici jedné z městských částí Petrohradu. I když mám velké pochyby, že oblékl mundúr a osobně se zapojil do bojů na ukrajinské frontě.

Těžko si lze představit, že by tato nová putinská elita, vděčná režimu i za sebemenší politickou kariéru, chtěla oponovat Kremlu a zastupovala by nespokojenou majoritu při dialogu mezi státem a společností.

Kvůli deficitu komunikátorů mezi ruským státem a společností se na jaře 2026 objevila zvláštní anomálie. Hlasem brblajících Rusů se stala takřka apolitická influencerka s milionovým dosahem Viktorija Boňa.

„Chci natočit poselství prezidentovi naší země Vladimiru Vladimiroviči Putinovi. Dělán to jménem lidu, i když mě o to neprosil. Ale uvnitř sama cítím, že toto video je nutné natočit.“ Těmito slovy v polovině dubna 2026 zahájila své devatenáctiminutové video Viktorija Boňa, ruská tvůrkyně obsahu na síti Instagram s 13,5 miliony sledujícími, žijící více než 16 let v Monaku.

Boňa není žádná aktivistka. Pokud nebudeme počítat šíření konspiračních teorií o covidu a mobilní síti páté generace (5G). Do povědomí Rusů se zapsala jako účastnice mimořádně úspěšné reality show Dom 2, kde vydržela celý rok. Posléze dělala kariéru moderátorky na zábavním televizním kanálu TNT a v ruské verzi MTV, vdala se a skončila na francouzské Riviéře.

Šestačtyřicetiletá milovnice luxusu se v posledních letech živí jako influencerka. Před válkou ji ruská mutace magazínu Forbes umístila do žebříčku patnácti nejbohatších ruských bloggerů. Sama Boňa tvrdí, že reklamní příspěvek na jejím instagramovém profilu stojí 50 tisíc eur, storíčko, tedy dočasné krátké video, minimálně 15 tisíc eur.

Ve svém videoposelství Putinovi upozornila na nejpálčivější problémy, které v prvních měsících roku 2026 trápily Rusy. Zmínila blokování internetu, problémy podnikatelů, ekologické problémy, pomalé řešení situace s povodněmi v severokavkazském Dagestánu, ale také na masové vybíjení dobytka, které vyvolalo napětí mezi farmáři a úřady na Sibiři a v Povolží.

„Lidé nyní křičí z plných plic. Sebrali jim to poslední, co měli, a dál je obírají. Byznys umírá,“ tvrdí Boňa. Její video mělo po pár týdnech přes 23 milionů zhlédnutí.

Ne, paní Boňa neburcuje lid, aby vyšel do ulic. Nechce svrhnout Putinův režim. Šlo jí o problémy trápící její krajany žijící tisíce kilometrů daleko od příjemného větríku vanoucího ze Středozemního moře. Podle očekávání ruský prezident na její video nereagoval. Krátkou pozornost mu však věnoval jeho tiskový mluvčí Dmitrij Peskov. Ten uvedl, že „toto populární video s velkým množstvím zhlédnutí“ v Kremlu viděli. „Jsou to skutečně výrazná témata. Ale hodně se na nich pracuje, je do toho zapojeno mnoho lidí a nic z toho se neignoruje,“ sdělil Peskov novinářům. Za což mu dojatá Boňa v následujícím videu poděkovala.

Poselství Putinovi Viktorije Boni byla zvláštní anomálie. Dočasně vyplnilo komunikační vakuum mezi ruským státem a společností.

Influencerka zjevně nemá politické ambice a jednalo se spíš o jednorázovou akci. Zlí jazykové tvrdí, že reklamní. V souvislosti s videem paní Boni se objevily spekulace, jestli se nejedná o záměrný krok Kremlu, jak vypustit páru, aby ve společnosti nedošlo k přetlaku. A Rusové zároveň dostali signál, že se jejich problémy vláda zabývá.

Ale i tak jde o nestandardní přístup naznačující posuny ve vztahu mezi ruským státem a společností. A ještě lépe – transformaci samotného ruského státu. Režim, zdá se, už nepotřebuje vést dialog se společností. Navzdory zájmům občanů plánuje prosazovat své kroky. A když sociologické průzkumy Kremlu ukážou, že situace je vážná, opět na scénu přijde populární osobnost, která vysvětlí, že Kremlu je nutné důvěřovat.

„Časy jsou zlé, Kamile. – Časy jsou zlé pro každého.“¹⁴ Pro soudobé Rusko to platí obzvlášť. A zdá se, že současnou situaci – patovou pro ruskou společnost – může změnit až konec války proti Ukrajině.

* * *

Změna vztahu mezi ruským státem a společností zastihla Rusy v nejnevhodnější moment. Od roku 2025 museli občané Ruska čelit růstu cen, který se kvůli kombinaci dalších nepříznivých ekonomických faktorů do jisté míry promítl do tlaku na rodinné rozpočty. Ruská společnost, zvyklá na takřka neomezenou konzumaci, musela najednou postupně omezovat výdaje. Nejen na luxusní či nákladné zboží, ale i na položky spotřebního zboží, které dříve při nákupech nepředstavovaly výraznější finanční zátěž.

Od druhého kvartálu 2025 se ruské maloobchodní sítě potravin začaly potýkat se snížením obrátu. Pokles pokračoval i v dalším roce. Mezi dubnem a červnem 2025 byl jejich obrat v plusu o 14,6 procenta, v následujícím kvartálu byl růst 12,9 procenta. V následujícím období 9,2 procenta a v prvním kvartálu roku 2026 obrat rostl už o 8,1 procenta. Analytici upozorňovali,¹⁵ že pokles obrátu obchodních řetězců je spojen „se zhoršující se ekonomickou situací a situací na trhu práce, zpomalující inflací a klesající spotřebitelskou důvěrou, která byla v první polovině roku 2026 na nejnižší úrovni od roku 2023, a s přechodem zákazníků do režimu úspor, a to i v kategoriích potravin.“

Tuto tendenci jsem zaregistroval i v naší čtvrti na západě Moskvy. Ačkoliv se jedná o okrajovou čtvrť přiléhající k asfaltové hranici